

Titel: Øieblikket Nr. 8

Citation: "Øieblikket Nr. 8", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-oi8-txr-root.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Bibliografisk beskrivelse 537
2. Manuskriptbeskrivelse 540
3. Tilblivelseshistorie 549
4. Udgivelsesmåde 552

1. Bibliografisk beskrivelse

Øieblikket Nr. 8 forelå færdigtrykt fra Bianco Lunos Bogtrykkeri den 12. sept. 1855.* På titelbladet findes datoen »11 Septbr. 1855«.* Skriftet blev annonceret som udkommet i *Adresseavisen, Fædrelandet* og *Berlingske Tidende*, alle nr. 214, den 14. sept. 1855.* Det kostede 20 skilling og udkom på forlaget C.A. Reitzels Bo og Arvinger.

Tre eksemplarer af *Øieblikket* Nr. 8 er blevet kollationeret; de benyttede eksemplarer er:

- A** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejds eksemplar, privat indbundet og beskåret.*
- B** Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret, katalogsignatur F, 2656 - 8°, ex. 1.
- C** Søren Kierkegaard Forskningscenterets eksemplar, uindbundet og ubeskåret.

Ved den interne kollation af de tre eksemplarer blev der ikke konstateret afvigelser. Eksemplar A danner grundlag for den følgende beskrivelse.

Kollationeringsformel

8°. [1]⁸ 2⁷. \$2 signeret. 15 blade. Paginering [1-3], 4-30.*

Formatet er oktav. Skriftet har et omfang på 30 sider, svarende til 15 blade fordelt på 1 $\frac{7}{8}$ ark,* og er pagineret 4-30, idet bl. 1r-2r er uden paginering.

S. [1] udgør titelbladet med indholdsfortegnelsen, s. [3]-10 indeholder »Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed | er det Afgjørende.«, s. 11-14 »Man lever kun een Gang.«, s. 15-17 »En Evighed til at fortryde!«, s. 18-20 »Hvad der evigt lader sig erindre?«, s. 21-23 »Et Billede paa Livet, | og | Et Billede af Livet.«, s. 24-27 »Den guddommelige Retfærdighed.« og s. 28-30 »Skjælv - thi Gud er det i een Forstand saa | uendeligt let at narre!« Titelbladets bagside er blank.

Ark 1 er uden signatur; ark 2 har prima- og sekundesignatur. Primasignaturen (arknummeret) er angivet med arabertal, sekundesignaturen med arabertal fulgt af asterisk.

Beskrivelse af *Øieblikket* Nr. 8 i eksemplar A

Det beskårne hæftes blade måler ca. 121 × 193 mm.* Hæftets tykkelse er ca. 1 mm.

Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en ret kludeholdig kvalitet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit er fraktur; enkelte steder er benyttet tekstur (gotisk) og til titlen på forsiden skriften medolin. Til latinsk tekst er brugt antikva, og fremhævet tekst er sat med fed eller spatieret skrift.

Titelbladet er med to skillestreger – den ene enkelt, den anden dobbelt – delt i tre felter. I det øverste felt er anført skriftets titel og nummer, i det mellemste en indholdsfortegnelse, datoen »11 Septbr. 1855.« samt forfatternavnet, i det nederste udgivelsessted, forlag og trykkeri. Titlen er spatieret og sat med medolin i skriftets største punktstørrelse, ca. 6 grader over brødteksten.* Nummerangivelsen er sat med mindre punktstørrelse, ca. 4 grader over brødteksten. Overskriften »Indhold:« er sat med spatieret, fed tekstur, mens forfatternavnet er sat med fed fraktur, begge i samme punktstørrelse som brødteksten. Indholdsfortegnelsen og datoangivelsen er ca. 1 grad mindre. Udgivelsesstedet er sat med fed, lang tekstur i samme punktstørrelse som brødteksten. Forlæggernavnet er spatieret og ca. 1 grad mindre end brødteksten, mens trykkeriangivelsen ca. 2 grader mindre. Titelbladet er gengivet som illustration 25.

Overskrifterne til de forskellige artikler er sat med fed, ca. 1 grad større end brødteksten, og adskilt fra brødteksten med en tynd skillestreg. I overskriften »Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed | er det Afgjørende.« er der imellem »Afgjørende« og punktum indsat en fodnote. Fodnoten er sat med en punktstørrelse ca. 1 grad mindre end brødteksten. I overskriften »Et Billede paa Livet, | og | Et Billede af Livet.« er 'og' som det eneste ord i ordinær, sat med ca. 1 grad mindre punktstørrelse end brødteksten. Bibelcitater på s. [3] er sat med ca. 1 grad større punktstørrelse end brødteksten. På s. 7 begynder en fodnote, der fortsætter om på s. 9 og er sat med en punktstørrelse ca. 1 grad mindre end brødteksten. I »En Evighed til at fortryde!« markerer tre asterisker et større ophold i teksten ved nyt afsnit. I »Et Billede paa Livet, | og | Et Billede af Livet.« markeres et lignende ophold af en tynd skillestreg. Alle artiklerne indledes med en uncial, der er ca. 2 grader større end brødteksten.

Øieblikket.

Nr. 8.

Indhold:

- 1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende.
- 2) Man lever kun een Gang.
- 3) En Evighed til at fortryde.
- 4) Hvad der evigt lader sig erindre?
- 5) Et Billede paa Livet, og, et Billede af Livet.
- 6) Den guddommelige Retfærdighed.
- 7) Skjælv — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

11 Septbr. 1855.

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

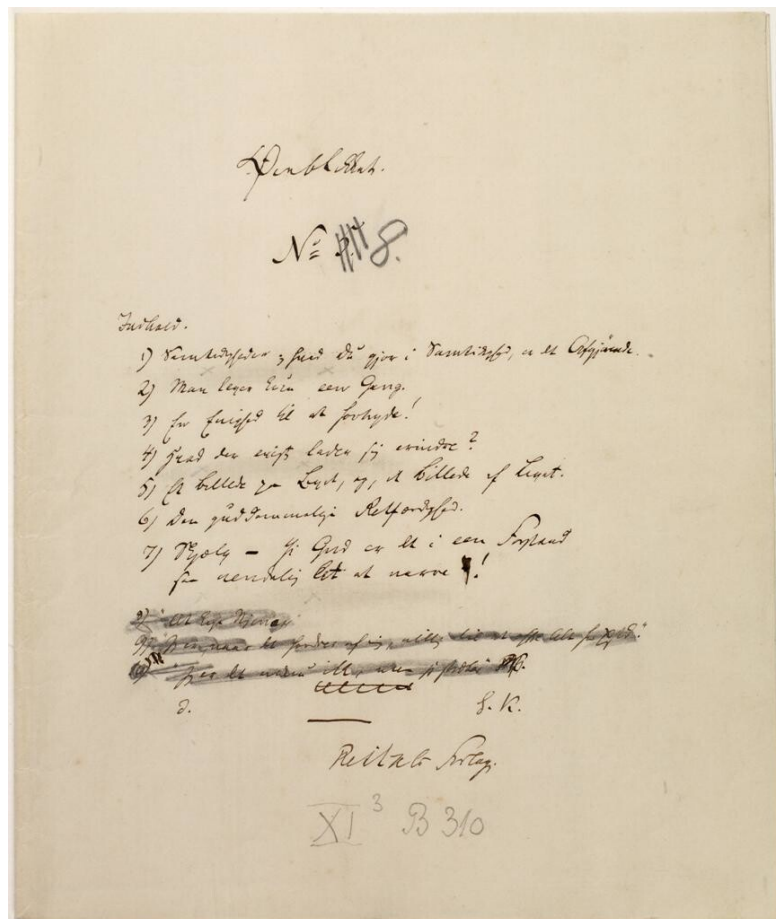
Forlagt af C. A. Reitzels Bo og Arvinger.
Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Der er enkelte sætter- og trykfejl i førstetrykket. Sætter har sat »blivet« for »bliver« (SKS 13, 353,9) samt »for« i stedet for »før« (363,21). Trykfejl skyldes de fleste steder læderede typer; * et manglende 'h' i »han« er et eksempel på typeudfald (367,21).

2. Manuskriptbeskrivelse

Til *Øieblikket* Nr. 8 findes følgende manuskripter, alle i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek.

- Oi8 1 Kladder til *Øieblikket* Nr. 8 fordelt på 11 dobbeltblade og 2 løse blade, i alt 24 blade.
- 1.1 Kladder til titelblad med indholdsfortegnelse (SKS 13, 343).
1 dobbeltblad i 4°.^{*}
Ingen paginering.
Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 168 x 202 mm.^{*}
Bl. [1v]-[2v] er ubeskrevet.
- På bl. [1r] findes følgende påskrifter: »Øieblikket. / N° 5- 8. / Indhold. / 1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed, er det Afgjørende. / 2) Man lever kun een Gang. / 3) En Evighed til at fortryde! / 4) Hvad der evigt lader sig erindre? / 5) Et Billede paa Livet, og, et Billede af Livet. / 6) Den guddommelige Retfærdighed. / 7) Skjælv - thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre ?!« Efter det 7. punkt sluttede indholdsfortegnelsen oprindelig med en påbegyndt datering »d.«, forfatterinitialerne »S.K.« og en skillestreg, som alle imidlertid er slettet og erstattet af tre nye punkter: »8) 'At kige Stjerner' / 9) 'Jeg er, naar det fordres af mig, villig til at offre Alt for Xstd.' / 10) 'Jeg er det endnu ikke, men jeg stræber'«. Herefter afsluttes påny med en påbegyndt datering »d.«, forfatterinitialer og skillestreg. Under skillestregen har SK indsat »Reitzels Forlag.«. De tre tilføjede artikler er senere slettet med blyant. Dobbeltbladet har fungeret som omslag til mss. 1.2-1.8 samt oprindelig mss. 2.1, 3.1 og 4.1. Ms. 1.1 er gengivet som illustration 26.

26. Ms. 1.1, kladde til titelblad til *Øieblikket* Nr. 8 med tre bortredigerede titler

Få korrektioner. Ændringen i skriftets nummer, fra »5.« til »8.«, er foretaget med blyant.

(Pap. XI 3 B 310)

1.1

1.2

Kladde til den 1. artikel: »Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidig er det Afgjørende« (SKS 13, 345-350).

Sammenhæftning af 3 dobbeltblade, i alt 6 blade i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 169 x 206 mm. Hæftetråd af rød silke.

Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. På bl. [6r] fortsættes en marginaltilføjelse nederst på siden under hovedspalteteksten, og anden del af tilføjelsen er ført sammen med første del vha. et indvisningstegn. På bl. [6v] afsluttes teksten i marginalspalten. Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift. Oven for overskriften er skrevet et dobbeltkors (muligvis en henvisning til anmærkningen på bl. [6v]), og herover til højre i hovedspalten er årstallet »1853« slettet med skrå blyantstreger. I marginalspalten på bl. [1r] er på skrå over en tilføjelse til det indledende bibelcitater skrevet sætteranvisningen: »Med stor Skrift.« I marginalspalten på bl. [2r] er bibelhenvisningen »Luc. 11,48 og Pa-/ralelsteder.« tilføjet med blyant. I marginalspalten på bl. [3v] findes en tilføjet anmærkning og datering: »Anm Og som nu foreligger / i andet Oplag. Juni 55.«. Placeret som en fodnote og indvist i teksten med et kors findes på bl. [4v] endnu en anmærkning, »Anm cfr 'Frygt og Bæven' p.«, der senere har fået tilføjet: »hvor / der første Gang blev taget Sigte paa 'Docenterne'.«. I marginalspalten på bl. [6v] er på langs skrevet en længere anmærkning om artiklens tilblivelse (se tilblivelseshistorien nedenfor), og herover har SK tilføjet redigeringsbemærkningen: »NB Denne Anmærkning anbringes strax paa første Side / forholdende sig til, hvor ellers Dato staaer.« (»NB« er tilføjet med

- blyant.). På bl. [5r] er »**objektivt**« tredobbelt understreget. Mange korrektioner, bl.a. en del marginaltilføjelser og overstregninger. På bl. [2r] er 11 linjer slettet med skrå blækstreger. På bl. [3v] er to linjer, bl. [6r] ni linjer og bl. [6v] tre linjer slettet med blyant. På bl. [6r] er et blyantindvisningstegn slettet (med blæk), og en tilføjet frase er indvist i teksten vha. en krølleparentes skrevet med blyant.
(Pap. XI 3 B 311-312)
- 1.2
- 1.3 Kladde til den 2. artikel: »Man lever kun een Gang« (SKS 13, 351-353).
1 dobbeltblad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 166 × 203 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs.
Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift.
En del korrektioner, bl.a. flere marginaltilføjelser.
(Pap. XI 3 B 313)
- 1.3
- 1.4 Kladde til den 3. artikel: »En Evighed til at fortryde!« (SKS 13, 354-356).
1 dobbeltblad og 1 løst blad, i alt 3 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: Dobbeltbladet er gulligt velin, glat. Mål: 168 × 204 mm. Det løse blad er gulligt velin, ribbet. Mål: 168 × 205 mm. Det løse blad har afrivningskant i venstre side.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Dobbeltbladet er efter beskrivning blevet foldet på tværs. Bl. [6v] er ubeskrevet.
På bl. [1r] findes artiklens overskrift. På bl. [2v] angiver to asterisker et større ophold i teksten ved nyt afsnit.
En del korrektioner. På bl. [2v] er en hel marginaltilføjelse slettet med skrå blyantstreger.
(Pap. XI 3 B 314)
- 1.4
- 1.5 Kladde til den 4. artikel i *Øieblikket* Nr. 8: »Hvad der evigt lader sig erindre?« (SKS 13, 357-359).
1 dobbeltblad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt velin, glat. Mål: 167 × 205 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Nederst på bl. [1v] breder en marginaltilføjelse sig undtagelsesvis til hovedspalten.
Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift og derunder dateringen »8 Juni 55.«.
En del korrektioner, bl.a. flere marginaltilføjelser.
(Pap. XI 3 B 315)
- 1.5
- 1.6 Kladde til den 5. artikel: »Et Billede paa Livet, og Et Billede af Livet« (SKS 13, 360-362).
1 dobbeltblad og 1 løst blad, i alt 3 blade i 4°. Det løse blad har afrivningskant i venstre side.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 168 × 208 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. På bl. [3r] er en tilføjelse påbegyndt i hovedspalten og fortsat i marginalsalten. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs. Af bl. [3v] er kun en tredjedel beskrevet.
Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift. På bl. [2v] er med

blyant skrevet redigeringsbemærkningen »Ny Udgang«, der er indvist i teksten med et kors. Nederst på bl. [2v] markerer en skillestreg et større ophold i teksten ved nyt afsnit. Nogle korrektioner. På bl. [1r] er et ord og på bl. [3r] to ord slettet med blyant.

(Pap. XI 3 B 316)

1.6

1.7 Kladde til den 6. artikel: »Den guddommelige Retfærdighed« (SKS 13, 363-365).

2 dobbeltblade, i alt 4 blade i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 165-167 × 204 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs. Af bl. [4r] er kun en femtedel beskrevet, bl. [4v] er ubeskrevet.

På bl. [1r] findes artiklens overskrift.

Mange korrektioner. På bl. [1r] og bl. [2v] er hele marginaltilføjelser slettet henholdsvis med blæk og med blyant. På bl. [1r] er to ord slettet med blyant, og på bl. [1v] ophæver en blyantkrølleparentes et alinea.

(Pap. XI 3 B 317)

1.7

1.8 Kladde til den 7. artikel: »Skjælv – thi Gud er det i een Forstand saa uendeligt let at narre!« (SKS 13, 366-367).

1 dobbeltblad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 168 × 205 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. På bl. [2r] er en tilføjelse undtagelsesvis skrevet nederst i hovedspalten.

Øverst på bl. [1r] er artiklens oprindelige overskrift »Skjælv – thi Gud er det i en For-/stand saa uendeligt let at narre, men / det straffer sig frygteligt, thi det er: / at narre sig selv!« med skrånede blyantstreger ændret til »Skjælv – thi Gud er det i en For-/stand saa uendeligt let at narre!« Derunder er dateringen »16 Juni. 55.« skrevet.

En del korrektioner, bl.a. længere marginaltilføjelser.

(Pap. XI 3 B 318)

1.8

(KA, B pk. 52, læg 9; Pap. XI 3 B 310-318)*

1

2

Kladde og renskrift til en ubenyttet artikel til *Øieblikket* Nr. 8: »'At kige Stjerner.'«

Kladde til en ubenyttet artikel: »'At kige Stjerner.'«

2.1 Sammenhæftning af 3 dobbeltblade, i alt 6 blade i 4°. Bl. [5] og [6] er afrevet; bl. [5] jævnt med en fals på ca. 14 mm, bl. [6] ujævnt med kun hovedspalten tilbage.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: bl. [1]-[4] 163 × 199 mm, bl. [5] 13 × 199 mm og bl. [6] ca. 101 × 199 mm. Hæftetråd af rød silke.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Bladene har efter beskrivning været foldet på tværs. Af bl. [4v] er kun to tredjedele beskrevet, de tilbageværende rester af bl. [5] og [6] er ubeskrevet.

Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift, og derunder er dateringen »~~Eldre end Slutningen af 1854.~~« tilføjet og senere slettet med blyant. Teksten er opdelt i tre afsnit;

nummerangivelser er tilføjet i hovedspalteteksten på bl. [1r], [1v] og [2v]. På bl. [1r], [1v] og [3r] findes redigeringsbemærkningen »Ny Udgang« (på bl. [1r] indvist i teksten med et kors). På bl. [4v] afsluttes teksten med et dobbeltkors.

2.1 (Pap. XI 3 B 44)

2.2 Renskrift til en ubenyttet artikel: »'At kige Stjerner.'«
1 løst blad og 1 dobbeltblad, i alt 3 blade i 4°. Det løse blad bærer spor fra sammenhæftning med dobbeltbladet; dobbeltbladet har hæftetråd af rød silke. Bladene bærer desuden spor fra sammenhæftning med andre mss. i form af to små perforeringer i øverste venstre hjørne.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 169 × 202 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Af bl. [3r] er kun fire femtedele beskrevet, bl. [3v] er ubeskrevet.

Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift. Derunder er dateringen »~~Eldre end Slutningen af 1854.~~« tilføjet og senere slettet med blyant. Teksten er delt op i tre: På bl. [1r] er nummerangivelsen »1« tilføjet i marginalsalten og indvist i teksten med et dobbeltkors; i hovedspalten på bl. [1v] findes »2.«, på bl. [2r] »3«. På bl. [3r] angiver to asterisker et større ophold i teksten ved nyt afsnit.

Få korrektioner.

(Pap. XI 3 B 43)

2.2

(L-fort. + B-fort. 185; KA, B pk. 51, læg 1; Pap. XI 3 B 43-44)

2

3

Kladde og renskrift til en ubenyttet artikel til *Øieblikket* Nr. 8: »'Jeg er, naar det fordres af mig, villig til at ofre Alt for Christendommen.'«

3.1 Kladde til en ubenyttet artikel: »'Jeg er, naar det fordres af mig, villig til at ofre Alt for Christendommen.'«

1 dobbeltblad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 161 × 199 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet en gang på tværs.

Øverst på bl. [1r] findes artiklens oprindelige overskrift »At bakke snagvendt / eller / 'Jeg er, naar det fordres af mig, villig / til at ofre Alt for Xstd.'«, hvoraf de to første linjer er slettet med blyant.

Under overskriften er dateringen »ældre end Slutningen af 1854.« tilføjet.

Få korrektioner, bl.a. et par marginaltilføjelser.

(Pap. XI 3 B 46)

3.1

3.2 Renskrift til en ubenyttet artikel: »'Jeg er, naar det fordres af mig, villig til at ofre Alt for Christendommen.'«

1 dobbeltblad i 4°. Bladet bærer spor fra sammenhæftning med andre mss. i form af to små perforeringer i øverste venstre hjørne.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 168 × 205 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. På bl. [2v] er kun skrevet tre linjer.

Øverst på bl. [1r] findes artiklens oprindelige overskrift »At bakke snagvendt / eller / 'Jeg er, naar det fordres af mig, villig til / at ofre Alt for Christendommen.'«, hvoraf de to første linjer er slettet med blyant.

Under overskriften er dateringen »~~Eldre end Slutningen af 1854.~~« tilføjet og senere slettet med blyant. På bl. [1v] ses redigeringsbemærkningen »Ny Udgang«, der er skrevet med blyant og indvist i teksten med et dobbeltkors.

Få korrektioner.

(Pap. XI 3 B 45)

3.2

- 3 (L-fort. + B-fort. 185; KA, B pk. 51, læg 1; Pap. XI 3 B 45-46)
- 4 Kladde og renskrift til en ubenyttet artikel til *Øieblikket Nr. 8*: »'Jeg er det endnu ikke, men jeg stræber'.«.
- 4.1 Kladde til en ubenyttet artikel: »'Jeg er det endnu ikke, men jeg stræber'.«.
- 1 dobbeltblad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 161 × 199 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. På bl. [2v] er teksten afsluttet på langs i marginalspalten. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs.
Øverst på bl. [1r] er artiklens oprindelige overskrift »Jeg har endnu ikke naaet det, men jeg stræber.« ændret til »'Jeg er det endnu ikke, men jeg stræber'.« Under overskriften er dateringen »Ældre end Slutningen af 1854.« tilføjet. På bl. [2v] er syv linjer slettet med blyant (seks af dem på langs i marginalspalten).
En del korrektioner, bl.a. et par marginaltilføjelser.
(Pap. XI 3 B 48)
- 4.1
- 4.2 Renskrift til en ubenyttet artikel: »'Jeg er det endnu ikke, men jeg stræber'.«
- 1 dobbeltblad i 4°. Bladene bærer spor fra sammenhæftning med andre mss. i form af to små perforeringer i øverste venstre hjørne.
Ingen paginering.
Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 168 × 205 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Af bl. [2v] er kun en tredjedel beskrevet.
Øverst på bl. [1r] findes artiklens overskrift, og derunder er dateringen »~~Ældre end Slutningen af 1854.~~« tilføjet og senere slettet med blyant.
Enkelte korrektioner. På bl. [2v] er syv linjer slettet med blyant.
(Pap. XI 3 B 47)
- 4.2
- 4 (L-fort. + B-fort. 185; KA, B pk. 51, læg 1; Pap. XI 3 B 47-48)

3. Tilblivelseshistorie

Det fremgår af kladden til titelbladet (ms. 1.1), at *Øieblikket Nr. 8* oprindeligt skulle have været udgivet som *Nr. 5*. Af kladderne til artiklerne er to dateret: den 4. artikel »8 Juni 1855« (ms. 1.5) og den 7. artikel »16 Juni. 55« (ms. 1.8). Disse artikler er skrevet nogenlunde samtidig med artiklerne i *Øieblikket* nr. 5 og 6, men før de daterede artikler til *Øieblikket Nr. 7*, som er skrevet i juli-august. SK har altså valgt at udskyde udgivelsen af netop disse artikler.

I kladden til den 1. artikel i *Øieblikket Nr. 8* (ms. 1.2) havde SK oprindeligt skrevet årstallet 1853, men slettede det senere med blyant. Denne kladde er således den tidligst daterede og skrevet i perioden efter udgivelsen af *Til Selvprøvelse* (1851), men før biskop Mynsters død den 30. jan. 1854, dvs. før kirkestriden og udgivelsen af *Øieblikket* begyndte. I kladden har SK på bl. [6v] tilføjet følgende anmærkning, som kom til at indgå som fodnote i førstetrykket:

Anm. Denne Artikel er fra 1853, kun at jeg nu hist og her har skudt nogle Linier ind; men Artiklen selv er fra 1853. Hvorledes jeg dømmes dens Slutning betræffende, vil Læseren vide af min Artikel i »Fædrelandet«: »Til det nye Oplag af Indøvelse i Christendom«.

På kladden fremgår det, hvordan SK har redigeret i teksten. Der findes flere redigeringsbemærkninger

samt tilføjelser og sletninger i både tekst og margin. Hvornår kladden har været under redigering, findes der forskellige beviser på: SK citerer i en tilføjelse på bl. [2r] fra sin artikel »Var Biskop Mynster et 'Sandhedsvidne', et af 'de rette Sandhedsvidner' – er dette Sandhed?« Artiklen blev trykt i *Fædrelandet*, nr. 295, den 18. dec. 1854, og tilføjelsen må være indført herefter.* I anmærkningen citeret ovenfor henviser SK også til sin artikel »Til det nye Oplag af Indøvelse i Christendom«, der blev trykt i *Fædrelandet*, nr. 112, den 16. maj 1855. En anden anmærkning tilføjet i kladdens marginalspalte (og som ikke optræder i førstetrykket) indeholder en tidsangivelse: »Anm Og som nu foreligger i andet Oplag. Juni 55«. Datoen angiver, at anmærkningen er blevet tilføjet i juni 55, og da dette er den seneste datering i kladden, kunne det tyde på, at SK har foretaget redigeringen på et tidspunkt i juni 1855. Andre tilføjede anmærkninger viser desuden, at SK har haft det trykte nummer i tankerne under redigeringen; fx er en af anmærkningerne placeret i manuskriptet, som om den var en fodnote i et trykt skrift (se manuskriptbeskrivelsen ovenfor, ms. 1.2). SK kan dog meget vel have redigeret artiklen i flere omgange.

I kladden til indholdsfortegnelsen (ms. 1.1) har artiklerne fået den endelige rækkefølge, som kendes fra førstetrykket og er uafhængig af dateringerne. Dog optræder tre titler nederst i indholdsfortegnelsen, som SK senere har slettet med blyant. De tre titler er blevet tilføjet den oprindelige række af titler og skrevet oven i en påbegyndt datering »d.«. Det er derfor muligt, at titlerne først er blevet tilføjet, efter at SK havde besluttet sig for at udskyde nummeret. Under de tre slettede titler findes endnu en påbegyndt datering: »d.«. Denne type påbegyndte dateringer er i øvrigt gennemgående for manuskriptmaterialet til *Øieblikket* samt kirkestriden* og peger på, at SK forbereder sine dateringer, men ikke nødvendigvis sætter dato på, førend han vælger at bruge materialet, og i visse tilfælde som her slet ikke sætter dato på.

De tre ubenyttede artikler: »'At kige Stjerner'«, »'Jeg er, naar det fordres af mig, villig til at ofre Alt for Christendommen'« og »'Jeg er det endnu ikke, men jeg stræber'« (mss. 2, 3 og 4), kredser alle om spørgsmålet, hvornår man egentlig er kristen, og om den kristlige fordring, men i en knap så polemisk form som flere af de øvrige *Øieblikket*-artikler. Til alle tre artikler er overleveret både kladde og renskrift, og samtlige manuskripter bærer datoen »Ældre end Slutningen af 1854«, som SK har tilføjet senere med blyant. I renskrifterne har han dog slettet dem igen ud fra den sædvanlige praksis kun at datere kladderne, ikke renskrifterne.* Disse noget upræcise dateringer antyder, at SK tidsangav efter hukommelsen og ud fra en skala med slutningen af 1854, kirkestridens begyndelse, som et skelsættende punkt. Til »'At kige Stjerner'«, der beskriver en juleleg, hvor deltagerne som straf blev sendt ind i et mørkt værelse for at »kige Stjerner« og tænke oprigtigt over, om de var kristne, findes et forlæg i journaloptegnelsen NB22:42 fra slutningen af 1850, skrevet efter udgivelsen af *Indøvelse i Christendom*. Her beskrives den samme leg, som egentlig var en panteleg, under overskriften »At Christendommen slet ikke er til«.*

Hvornår de tre artikler er taget ud af *Øieblikket Nr. 8*, kan ikke afgøres. De tre renskrifter bærer imidlertid spor fra sammenhæftning med andre manuskripter, hvilket sandsynliggør, at de har været en del af en samlet renskrift til *Øieblikket Nr. 8*, som ikke er overleveret (formentlig gået tabt i trykken), og altså først er udgået sent i tilblivelsesforløbet.

Der er som nævnt ikke overleveret renskrift (trykmanuskript), ligesom der heller ikke er overleveret korrekturer til *Øieblikket Nr. 8*.

4. Udgivelsesmåde

Øieblikket Nr. 8 udkom hos forlagsboghandler C.A. Reitzels Bo og Arvinger. Skriftet optræder ikke i Reitzels protokol over *Forhandling med Forfattere, Redacteur &c: 1835-[1858]*,* men if. Frithiof Brandt og Else Thorkelin, der havde adgang til den nu tabte *Regnskabsprotokol for 1849-59*, udgjorde SKs honorar for *Øieblikket* nr. 1-9 i alt 411 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling.* Oplagets størrelse og trykkeomkostningerne hos Bianco Luno kendes ikke.*

Øieblikket Nr. 8 blev måske allerede i SKs levetid oversat. I 1855 udkom i Uppsala *Ögonblikket. Nr. 8. Öfversättning från danskan* i et særskilt hæfte på forlaget Wahlström & C.*